

Jungfrau in še marsikaj.

Janko Mlakar.

(Dalje.)

(Z 2 slikama).

6. Na cilju.

Zopet je prihrumel nov vlak in izsul nove množice na Eismeer, ko se slednjič prikaže Inäbnit med durmi restavracije ter nama naznani, da je pripravljen za odhod. Te vesti sva bila prav vesela. Urno se prerijemo skozi gnečo in odidemo na ledenik. Tu se navežemo na vrh, Inäbnit kot vodnik prvi, Lojze drugi in jaz zadnji. Lojza smo vzeli v sredo, ker je bolj težkega telesa, meni pa, ki obstojim iz lahke robe, sta tovariša odkazala mesto na zadnjem koncu. Dobro pregledamo še enkrat vozle; nato odidemo po Grindelwald-Fiescher-Firnu proti Bergliski koči.

Steza je bila nekaj časa široka in dobro razhojena; toda komaj je utihnil za nami šum turistov, ki so se izprehajali po Eismeeru, že smo zavili pod velikanskimi ledenimi skladi, takozvanimi seraki, v pravi labirint večjih in manjših razpok. Črez tak, vse križem razpokan ledenik je včasih prav nerodno iskati prave smeri. No, meni to iskanje ni delalo skrbi; saj je bil zato vodnik tu. Ožje špranje smo preskočili, širše pa premagali s pomočjo sneženih mostov. Sicer je tuintam kak na videz prav nedolžen mostiček pod krepkim udarcem Inäbnitovega cepina omahnil in izginil v razpoko, a to nas ni ustavilo. Naredili smo mal ovinek in poiskali zanesljivejših prehodov.

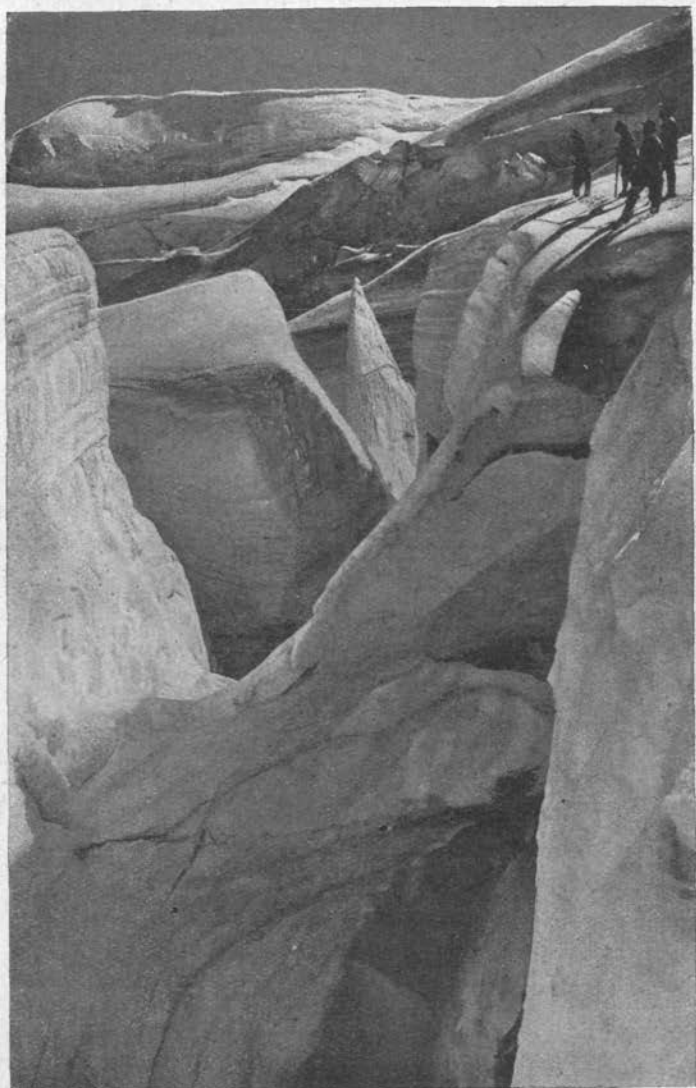
Nekoliko več nas je zamudila navpična ledena stena, ki smo jo prelezli s pomočjo lesene lestve. Po lestvi se je plezalo prav udobno; edino to je nekoliko nerodno, da je lestva za dober meter prekratka in da se v enomer gugalje, ker stoji na ledeniku samo z eno stranico. Pod njo pa zija razpoka!

Tu zagledam pred seboj mali skalnati greben Bergli, na čigar strmem pobočju leži po njem imenovana koč. Od skalovja nas je ločil samo še ozek leden plaz, ki se v silni strmini spušča proti kotlu Fiescherskega ledenika. Ker so vodniki, ki so se vrnili s ture, za svoje gospode izklesali v led široke stopinje, smo plaz brez vsake težave preprečkali. Po skalah smo prišli kaj urno naprej. Vsa nevarnejša mesta so zavarovana s klini in olajšana z lestvicami. Brez teh bi bili nekateri gladki skoki prav težavni, posebno tisti, ki so z ledom prevlečeni. Tako smo pa prav varno in lahko plezali, z zavestjo, da, če se nam izpodrsne, smuknemo tristo metrov globoko v ledeni prepad. Kajti steza je sicer nadelana, toda ne za vsakega, ki se pripelje na Eismeer. Zato ima Bergliska koč tudi mir pred turistovskim tokom Jungfrauske železnice, akoravno je od postaje samo dobro pol drugo uro oddaljena. — —

Nadelana steza! In ti, ubogi Inäbnit, si ravno na nji našel prezgodnjo smrt! Takrat, ko si tudi naju vodil, gotovo nisi mislil, da te na tem mestu odnese plaz v prezgodnji grob! Bilo je komaj enajst mesecev pozneje. V Grindelwaldu sta čakala na vreme dva hribolazca, Kühn iz Strassburga in Barthold iz Düsseldorfa. S seboj sta imela tri vodnike iz Wallisa, med njimi slavnega Aleksandra Burgenerja. Šele čez pet dni se je zjasnilo. Napočilo je jutro 8. julija. Na nebu ni bilo niti oblčka in gore so si nadele novo snežno obleko. Sedaj nista hribolazca več strpela v dolini. Ker sta vedela, da čaka vodnike v novem snegu težko delo, sta vzela s seboj še Grindelwaldskega domačina Brawanda kot četrtega vodnika.

Ko se pripeljejo na Eismeer, vidijo še natančneje, kako na debelo je zadnje dni sneg zapadel. Privzamejo si torej še Petra Inäbnita in njegovega nečaka Rudolfa. Nato odidejo krog šeste ure popoldne proti Bergliju. Vodniki so trdno upali, da je pot varna pred plazovi, ker je bilo celo ob najhujšem solncu vse mirno. Bili so že skoraj na varnem; kar jih deset minut pod koč zadene nesreča. Čuvaj Konkordijske koč, ki je čakal pred Berglisko koč svojega sina, je videl, kako se Inäbnita mučita z gazenjem. Hitro skoči po lopato in začne delati gaz. Zdajci se utrga dober meter debel plaz, zgrabi čuvaja in vso partijo ter jo odnese kakor veter dvesto metrov globoko. En del tega plazu je zalotil tudi štiri nosače, ki so bili še celo uro oddaljeni od koč. Ti so jo še precej dobro odnesli. Plaz jih je namreč vrgel ob nek leden nos in jih tam popustil. Bleuer in Kristijan Bohren sta se tudi kaj urno izkopala iz snega. Slabše se je pa godilo Fricu Bohrenu in Kaufmannu. Fric je bil namreč do

vratu zakopan v neki razpoki, Kaufmanna je pa vrglo čez ledeno steno, kjer je obvisel na vrvi. Ker ga je vrv dušila, se je odvezal

»Eismeer« — ledenik z razpokami.

in spustil v sneg. Vendar se ni nihče znatno poškodoval. A v globeli pod Berglijem je bilo strašno. Izmed devetih mož so bili samo še trije živi. Med mrtvimi sta bila oba hribolazca, Burgener in Peter

lnäbnit. Vodniki, ki so prišli takoj reševat, kar je bilo rešiti, niso imeli veliko dela z izkopavanjem. Ponesrečenci so bili le malo pedi pod snegom; edini Peter lnäbnit je tičal do ramen v beli odeji. Ranjence so spravili še isti večer na Eismeer; žal, da jim je eden, lnäbnitov nečak, umrl že med potjo. Mrtve so šele drugi dan proti večeru pripeljali v Grindelwald.

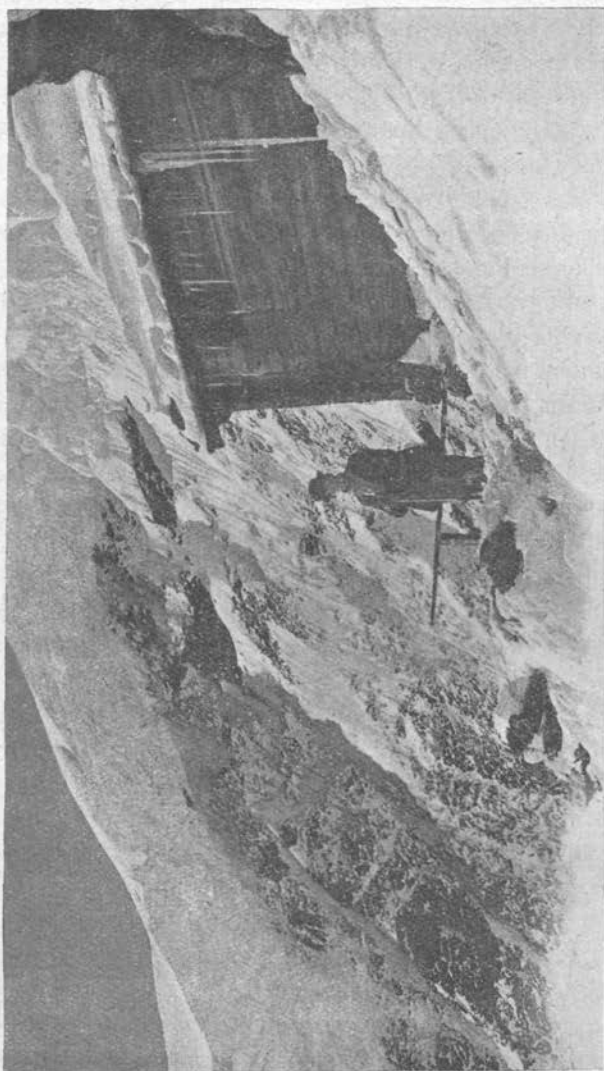
Da, Jungfrau je zahtevala že marsikatero žrtev. Od časa do časa se zbudi iz zimskega spanja in strese svojo jezo nad predrznimi zemljani, ki jo motijo v njenem miru. In miru, one tihe, smrtne tihote, ki jo prekine le tuintam grmenje plazov ali tuljenje viharja, je naša ledena Devica navajena; kajti vživala ga je tisočletja popolnoma nemoteno. Ljudje so jo gledali iz doline z velikim spoštovanjem, in dolgo vrsto let se ji nihče ni upal približati.

Šele leta 1811 so jo prvikrat motili v njeni samoti. Dva Mayerja, Ivan in Jeronim, sta jo v družbi treh lovcev obiskala. Silno so se ponašali s svojim imenitnim obiskom. Toda nihče jim ni verjel, da jim je bila Devica toliko milostna, da jih je sprejela. Celih šestnajst let pozneje se je zopet zbrala petorica pogumnih mož in je napadla iz Grindelwalda ponosno kraljico ter jo tudi srečno premagala. Sedaj so ljudje verjeli, da je Jungfrau pristopna; kajti videli so na vrhu železni drog, ki so ga junaški zmagačci zasadili v led v znamenje svoje zmage.

Dandanes se Bernska kraljica pač ne more pritoževati, da jo hribolazci zanemarjajo. Najraje jo obiskujejo iz Bergliske in Konkordijske koče. Toda tudi Jungfrau tirja skoraj vsako leto neizprosno svoj davek, — življenje enega ali drugega izmed njih. Ako se kako leto ne oglasi s svojo tirjatvijo, zahteva zato doplačilo. Da, Jungfrau, leдено je tvoje lice, snežnobela tvoja obleka, a srce imaš kamenito in ne ganejo te obile solze, ki so kapale po licih prijateljev tvojih nesrečnih žrtev. — —

Zadnji del steze na Bergli preide trdo pod kočo v nekake kamenite stopnice. Sicer so za čuda ozke, toda jako »pripravne«. Kajti pri vsaki stopinji se pomakneš za pol metra višje. Ko stopimo na ozki prostor pred kočo, se odvežemo in vtaknemo cepine v nalašč zato pripravljeno luknjo, da bi ponoči ne odpotovali doli na ledenik, ako bi bil slučajno veter za tak polet dovolj močen. V kočo pa cepini in enake priprave ne smejo, ker je notri komaj za hribolazce dosti prostora.

»Berglihütte«, last S. A. C.*, obstoji namreč samo iz enega tesnega prostora in še tesnejšega podstrešja. V spodnji sobi kuhajo, jedo in polegajo — o spanju v taki koči ni govora — hribolazci,

Berglihütte (3299 m).

zgoraj pa vlečejo dreto vodniki. Stavba je lesena in jako lično izdelana. Ker leži 3299 m visoko sredi najdivjeje ledene pustinje, je bila seveda jako draga. Kajti za 15.000 frankov — toliko je stala —

* Švicarski planinski klub.

bi se pri nas napravilo že kaj boljšega. Žimnic, blazin, rjuh in kar je še enakih potrebščin, katerih mi v naših kočah neradi pogrešamo, iščeš tu zastoj. Naročje preperale slame in dva koca, to ti je ležišče. In vendar sem bil silno zadovoljen in vesel, ko sem se položil zvečer na trdo ležišče. Kako tudi ne! Jasna zvezdnata noč nam je napovedovala najlepše vreme, krasno trdo pot po ledenikih in lep razgled. Tisto noč bi ne bil menjal z bogatinom, ki se je najedel doli v Grindelwaldu v najfinejšem restavrantu, napil šampanjca in pogreznil v mehke pernice postelje po 20 frankov. Moje kosti, in tisto, kar je krog njih — prav veliko ravno ni tega — so sicer ležale na borni slami, a moj duh je plaval krog z ledeno krono venčane glave kraljice gora, ki sem o nji sanjal že toliko let!

V koči smo našli že par turistov, ki so cvrli in jedli, da je bilo veselje. Svoje človekoljubno delovanje so olepševali s trditvijo, češ, da kuhajo in jedo samo iz dolgega časa. Prazen izgovor! Kajti dolg čas ne more biti nikomur v Bergliski koči ob lepem vremenu. Vsaj jaz ga nisem občutil. Toliko da sem zamenjal težke črevlje s toplimi copati, že sem bil pred kočo. Kajti razgled od tu je še veliko krasnejši, kakor s postaje Eismeer. Nad kočo se dviguje ledovje v krasnih skladih proti Spodnjemu Meniškemu sedlu.

Ledenik sega koči prav do strehe. Zato ne morejo plazovi koči nikdar blizu; vsi ji namreč zdrče črez streho. Takoj pod teboj se pa razprostira valoviti Fiescherski ledenik, in ne daleč od njega oba Grindelwaldska ledenika, Gorenji in Dolenji. Divji grebeni Zäsenberghorna in Grünhorna, ki kažejo sredi njih svoja začrnela rebra, so podobni skalnatim otokom, obdanih od ledenih valov polarnega morja. Nad vse veličasten je pa pogled na Schreckhorne in Lauterarhorne. Njihova poglavarja¹ se ne odlikujeta med svojimi sosedi le s štirimi tisočaki, marveč tudi s smelostjo in drznostjo svoje postave. Jako lepo nasprotje tem ledenim pustinjam pa tvori zelena plan, ki se ti ljubko smehlja onstran Wetterhorna. Z dobrim daljnogledom razločiš prav lahko tudi stezo, ki vodi po zelenih brdih z Vel. Scheidegge v Grindelwald.

Resnično, jako fin čut za planinsko lepoto in veliko drznost so imeli oni, ki so na tak odličen prostor postavili kočo. Od daleč se mora videti kakor lastavičje gnezdo, nalepljeno na ledeno steno. V prejšnjih časih nisi smel črez prag drugače kakor na vrvi. Sedaj te brani ograja, da se ne izgubiš v razpoke, ki v največji bližini odpirajo svoja temna žrela.

¹ Veliki Schreckhorn (4080 m) in Veliki Lauterarhorn (4043 m).

Dolgo, dolgo sem zrl v ta prekrasni svet; naposled me je pa ledenomrzli veter, ki je privihral črez Meniško sedlo, spodil v toplo kočo. Tu se je Lojze prav dobro razvijal. Seznanil se je že z vsemi gosti in vodniki, z oskrbnikom Kaufmannom sta pa že kar prijatelja postala. To prijateljstvo ga je stalo samo par prijaznih besedi, s katerimi je naš Lojze vedno radodaren, in perišče pristnega Avstrijskega tobaka. Zato nam je pa vrli starina skuhal dobro večerjo iz prinešenih stvari.¹

Ker je proti večeru došlo še nekaj turistov s svojimi vodniki, naredil sem jim prostor za mizo in legel na »posteljo«. Bilo je kaj živahno v mali sobici. Turisti in vodniki so se pogovarjali in srebali čaj, Kaufmann se je pa sukal krog ognjišča kakor mladenič. Prav nič se ni poznalo možu, da je osivel v vodniški službi in da v pohabljeni nogi nosi spomin na neprijaznost, s katero ga je na neki turi sprejela muhasta Jungfrava.

Proti deveti uri so še ostali turisti plegli. Oskrbnik je ugasnil luč in odšepal za vodniki v podstrešje. Kmalu je v koči vse utihnilo. Zato se je pa zunaj začela drugačna godba. Dvignil se je namreč velikanski vihar, tulil in stresal kočo. Ko je videl, da ne more nič opraviti, oddivjal je doli na ledenike in bučal po ledenih globelih. Toda hrupnega gosta se nismo iznebili; vselej se je vrnil s podvojeno močjo. Ker so nekateri tovariši začeli žagati in se na ta način skušali z viharjem, ni bilo seveda s spanjem nič. Prav težko sem pričakal polnočne ure, ko je zabrnel oskrbnikov budilnik. (Konec prih.)

Slovenci v Ameriki.

France Jauh.² (Cleveland).

Ker sem bil skoro v vseh večjih slovenskih naselbinah, so mi razmere med našimi tukajšnjimi rojaki še precej dobro znane. Posebne inteligence med našim narodom v Ameriki ni, ker je niso prinesli iz starega kraja; zato pa tudi ni veliko zanimanja za literaturo. Sploh za Slovence z ozirom na

¹ Koča ni oskrbovana. Kaufmann skrbi samo za red in snago.

² Gospod Fr. Jauh sestavlja za svoje sorojake v Ameriki angleško-slovenski slovar. Vzorec in načrt tega slovarja je predložil uredniku Pl. Vestnika. Pri tej priliki je g. Jauh pridelal črtico o kulturnem življenju Slovencev v Ameriki, ki jo tu — ker je povsem izvirna — predložimo javnosti, prepuščajoč vso odgovornost za vsebino seveda g. pisatelju. — Uredništvo.

narodnost v Ameriki ni bodočnosti, kakor je ni za noben tuj narod. Amerikancu je geslo prijetno, udobno življenje, za drugo se ne briga. V Ameriki je sploh doma brezdomovinstvo. Osebna svoboda in humaniteta pa ima v Ameriki več zagovornikov, nego bi si človek mislil.

V eni stvari prekašajo amerikanski rojaki one v stari domovini, namreč v branju časopisov. Sedem amerikanskih slovenskih časopisov ima do 26.000 naročnikov, dočim je bralcev veliko več.

Cleveland je največja naselbina v Ameriki. Tu mora biti nad 1500 družin, vseh rojakov pa je okoli 15.000. V naselbini je jako živahno, kadar ni — krize. Saj je samih slovenskih gostiln okoli osemdeset, ki plačajo vsaka po 1000 dolarjev za krčmarsko dovoljenje; mesto dobí torej samo od Slovencev vsako leto 80.000 dolarjev potom gostiln. Koliko pa dobijo pivovarne! Res, škoda toliko denarja! — Društev je v tej naselbini nad petindvajset. Med njimi je največ podpornih, ki so samostojna ali pa spadajo pod razne Jednote, katerih imamo v Ameriki še preveč. Glavna Jednota je Kranjsko-Slovenska-Katoliška Jednota, ki šteje 11.000 članov in ima okoli 150.000 dolarjev v blagajni; druga je Jugoslovanska Katoliška Jednota, ki ima ravno te dni¹ glavno zborovanje v Denver (Colorado). Ona šteje okoli 7000 članov; Slovenska Narodna Podporna Jednota je najmlajša, šteje pa okoli 6000 članov. Prvi dve jednoti izplačujeta usmrtnino in poškodnino, zadnja pa tudi bolniško podporo. Vse te jednote bodo sčasoma morale povišati premije, da bodo mogle obstajati.

Poleg podpornih društev imamo v Clevelandu tudi Sokole in Sokolice, ki pa so za narod skoro brez pomena. — Omeniti moram tudi Čitalnico, ki sva jo ustanovila neki Rajko Feigel, nekdanji urednik prejšnje Nove Domovine, in jaz dne 16. sept. 1906 in ki še sedaj lepo posluje. Čitalnica ima svoje lastne prostore ter je naročena skoro na vse slovenske časopise iz Amerike in iz stare domovine; poleg tega ima lepo zbirko knjig. Vsak član plača mesečno 25 centov.

Posebno je vredno omeniti pevsko društvo »Triglav«, ki že sedmo leto prav marljivo deluje. To društvo ima najboljši pevski zbor v Ameriki. Pevovodja je Janko Zorman. To društvo prirejuje tudi igre; lansko leto je priredilo n. pr. tudi »Divjega lovca« in »Legijonarje«. Člani ne plačujejo nikakršnih mesečnih prispevkov, vsi stroški se pokrijejo z dohodki od veselíc. In reči moram v pohvalo

¹ Pismo je z dne 7. septembra 1910.

Zelenica

Triglav

Mali Triglav

Krédarica

Velo Polje — Triglav.

Fot. dr. Radivoj Simonović (v Somboru).

Vratca

Tos(e)c

Velo Polje — Tosec.

Fot. dr. Radivoj Simonović.

Clevelandskih rojakov, da prav pridno obiskujejo igre in veselice. Lansko leto je bilo v Clevelandu kakih petnajst slovenskih predstav, pa je vsaka gmotno dobro uspela. Poleg tega so poleti razni pikniki, pozimi pa plesi in veselice.

In še eno društvo bi omenil, ki je sicer najmanjše, pa ima lepe ideale. To društvo se imenuje »Zora« in šteje samo — tri člane: Janko Zorman, jaz in neki Avg. Hafner. Namen tega društva, ali bolje kluba, je zasledovati razne literature, predvsem slovensko. Učimo se slovenskih pesmi in jih na sestankih deklamujemo, kar sicer ni prav možato, pa vendar zabavno in za ameriške razmere dovolj. Prirejamo tudi kratka predavanja. Sčasoma upamo dobiti več članov, nekdanjih »kranjskih študentov«.

Slovensko trgovino imamo prav lepo razvito in Slovenci se vedno bolj zatekajo k svojim trgovcem; Judje zapuščajo naselbino drug za drugim, ker jim ni obstanka. Imamo tudi svojega zdravnika, dr. Seliškarja, doma iz Polhovega Gradca, ki je obiskoval iste šole ko jaz. Dne 15. julija se je odprla prva slovenska lekarna v Ameriki, pri kateri sem včasih tudi jaz uposlen. Tukajšnja slovenska tiskarna obstoji že enajst ali dvanajst let; sicer ni imela sreče z upravniki in je bila parkrat prodana, sedaj pa dobro uspeva.

Slovenska naselbina v Clevelandu ima torej lepo bodočnost, ako bodo rojaki le postali bolj trezni in zmerni pri pijači.

O šolstvu naj poročam sledeče: ameriško šolstvo obsega 1. ljudske šole (Elementary ali Public Schools), 2. High Schools, 3. Colleges in 4. univerze. V ljudskih šolah se mladina uči največ angleščine in pisave, a tudi drugih predmetov. Sploh se mi zdi, da se ameriška mladina nauči v teh šolah veliko več kot učenci ljudskih šol pri vas. Čuditi se je zlasti lepi pisavi, ki se je nauče otroci že v prvem razredu. V Ameriki se lepopisje poučuje sistematično, po gotovih metodah, ki so silno enostavne in lahke. Opozarjam v tem oziru na vzorčno knjigo, takozvane Palmer Method of Muscular Novement Writting.

High School ali »višje šole« obsegajo štiri leta in so nekako ekvivalentne naši nižji gimnaziji. Colleges obsegajo tudi štiri leta ali pa še več. Najboljše univerze v Ameriki so Harvard, Yale, za medicino: John Hopkins v Baltimore, Rush College v Chicagi. Tudi tukajšnja Western Reserve je ena boljših univerz in zahteva od letos naprej akademično stopinjo (Baccalaureus artium) ali pa ekvivalentno izobrazbo. V celem Clevelandu bo od letos naprej samo ena medicinska šola, ki bo imela na razpolago vse večje bolnišnice. Lansko

leto je bilo na našem medicinskem oddelku okoli 100 dijakov, letos jih bo malo več; za klinike imamo torej v pol milijonskem mestu lepšo priliko ko Dunajski medicinci. Zdravniki-profesorji so večinoma študirali v Evropi, tako da veje med nami le bolj evropejski duh. Dijaki so skoro vseh narodnosti in vseh ver; pa za take stvari se mi ne brigamo. Amerikanci so v tem oziru čudovito strpljivi; v našem razredu smo bili Angleži, Nemci, dva Čeha, en Jud in jaz — Slovenec, pa smo se vsi cenili kot gentlemani in ni se pripetilo v celih dveh letih, da bi kdo rekel drugemu le žal besedo. Prepirov sploh ne poznamo, pač pa zabavo in kratkočasje. Politika pri ameriških dijakih ne pride v poštev: nekateri volijo republikanskega, drugi demokratskega kandidata, pa si zato ne skočijo v lase. Sploh se tukaj ne ve, kakšnega mišljenja je kdo; vsak odločuje sam zase, ker je Amerikanec bolj samosvoj nego Evropejec.

Kaninska in Mangrtska skupina.

(Z 1 obrisom na prilogi.)

Dr. Henrik Tuma.

(Dalje.)

g) Jalovec.

Kranjski turisti poznajo Jalovec od Kranjske Gore čez Planico in iz Trente čez Jézeric. Od Loške strani se je smatrala tura na Jalovec za jako hudo. Slovensko Planinsko Društvo je napravilo zato pot iz Koritnice v Ozebnik, čez Lanževico, skozi Škrbino za Gradom in zad za Malim Ozebnikom (2324 m), Za Zelenico (2278 m) in Velikim Ozebnikom (2483 m) — zanimivo, a dolgo in utrudljivo pot na Jalovec. S Kranjske strani, in sicer tudi s Planice, je malo znana tura čez Kotovo Sedlo po zahodno-severnem grebenu na vrh. Naravnost iz Planice po severovzhodni rebri napravila se je tura le enkrat. Ker nudi Koritniška Koča dobro prenočišče, bo Jalovec sedaj gotovo bolj pristopen tudi od Loške strani. Češka Podružnica je že nadelala lepo stezo od Koče v grapo Koritnice čez Lanžev Plaz na Kotovo Sedlo (2105 m). —

Dvajsetega avgusta l. 1910 sem bil po Hudi Stezi na Mangrtu in sem celo turo gori in doli odpravil v sedmih urah že dopoldne. Dobro sem se torej odpočil za turo na drugi dan: na Jalovec po zahodno-severnem grebenu.

Pot v Kotovo Sedlo takrat še ni bila dodobra izdelana. Iz Koritniškega Konca proti sedlu je kamenje prhlo in steza precej izmita po dežju. Ložani imenujejo ta prelaz »Sedlo Punice«, Kranjci pa pravijo »čez Veliki Kot v Koritnico«. Od tega so turisti napravili imenovanje Kotovo Sedlo in za vrh 2380 *m* Kotova Špica. Od Kotovega Sedla gori se gre po precej položni šiji do skalnega roba 2290 *m* in do škrbine V Prode. Pod zahodnimi stenami Jalovca se raztezajo prostorene sesutine.

Prvi pristop na Jalovec od te strani se je izvršil od Koritniške sirarnice čez izmite plati pod 1922 *m* in čez Prodove do škrbine nad 2290 *m*. Od te škrbine do vrha je čukljast, dvakrat pretrgan greben. Plezati se mora nekoliko nižje pod grebenom, ker je prehod čez obe dve škrbini nemogoč. Plezanje je težko po lomljivi skali z nezanesljivimi prijemki. Od zadnje škrbine v razu naprej do vrha je hoja lažja. —

Iz Koritniške Koče smo odšli ob polpetih, na Kotovo Sedlo smo stopili ob poldnevih, na škrbino nad Prodi po sedmi uri in na greben (z vrhovo in plezalkami) splatoma na vrh ob osmih 15 minut. Plezanja je torej dobro uro. Cela tura iz Koritniške Koče na vrh s počitki vred se da napraviti v pičlih štirih urah. Odstopili smo ob devetih 15 minut po markirani poti S. P. D. do globoke žlebine med Jalovcem in Velikim Ozebnikom. Ložani tega imenujejo tudi »Na Produ Špica«. Žleb pod zarezo pa Trentarji imenujejo Loški Žleb. V njem leži plaz celo leto, na gorenjem delu strmo okoli 45—40°.

Po severozahodnem grebenu služijo bolj plezalke, po plazu doli pa okovanke same, kadar je sneg dober, sicer dereze. Loški Žleb pelje v smeri na 1922 *m*, pred to točko se razširi v položno plitvo kotlino. Pod njo se pričenjajo gladke plati. Naravnost po njih ni mogoče, ker je kamen preveč po vodi in snegu uglajen. Treba na levo pod stene, potem zopet na desno semintja čez plati, zopet na levo, na drnate obronke, ki prihajajo od Zelenice doli. Tod se pride na markirano pot S. P. D. od Za Grada. Po Loškem Žlebu mi je šlo precej težko, ker sem bil dereze navezal na mehke plezalke in je zato po strmem plazu bila stopinja preprožna in prelahka, sneg pa je bil precej gnil.

Odstop zvrh Jalovca do Loškega Žleba smo napravili do devetih 40 minut, na markirano stezo pa smo stopili šele ob dvanajstih 10 minut, v Koritniško Kočo ob eni 40 minut. Navedeno turo štejem v tej zvezi za turo prve vrste. Po severozahodni steni gori in po Loškem Žlebu doli sem jo naredil menda prvi in edini.

2. Bavšica.

Bavšica je stranska dolina Koritnice. Odprta je le proti jugozahodu, okoli pa jo obdajajo visoke gore nad 2000 *m*. Stopnjuje se v treh stopnjah: prva od 466 do 719 *m* — Dolenja Bavšica; druga od 719 do 853 *m*, ki ima dva odstavka: prvi, precej raven, od 719 do 711 *m* — Srednja Bavšica ali Bavšica sploh, in drugi odstavek od 711 do 853 *m* — Logjé ali tudi Gornja Bavšica; tretja stopnja, ki ima že planinski značaj, se sestavlja vzdolž iz dveh dolin, pravzaprav: iz doline Bala, od Logov (853 *m*) do Brežiča (2030 *m*), in iz strmega dola planine Bukovec, od plazu Kopice in do pod Mali Jelenek. Med njima kakor pregrad se dviga rajda Črnega Vrhja od jugozahoda na severovzhod z vrhovi: Obljak (1864 *m*), Mali Pihavec (2072 *m*), Veliki Pihavec (2088 *m*), 2052 in 1996 *m* brez posebnega imena. Črni Vrh je skupno ime, obenem pa poseben izraz prednjega gozdnatega pobočja proti Bavšici.

Tudi Bala ima več odstavkov: prvi do planinskega stanu; drugi — Jézerica (1404 *m*); tretji — Prévale (1597 *m*) in četrti — Lánževica (1645 *m*), ki se koncem strmo dviga v Brežiču (2030 *m*). Čez sedlo nad Brežičem je prehod v Koritnico. Čez desni klanec proti Koritnici ni nobenega prehoda. Najnižja zareza, Konjska Škrbina (2040 *m*), je pristopna le od Bavške strani, na Koritniško stran je brezdno. V Koritnico bi se prišlo le čez Vrh Rupe (2197 *m*) in Mehé. Odstop čez Mehé doli pa je veletura prve vrste.

V levem pogorju je sicer več škrbin in prehodov v Trento, vsi pa so jako težavni. Prva škrbinica »Za Gradom« pelje v planino Trento, t. j. nadelana pot S. P. D. Druga škrbina gre iz krnice Pirnjevec pod Malim Pelcem v Srednjico in v Zadnjo Trento. Tretja škrbina za Špičico pelje tudi v Zadnjo Trento. K četrti škrbini pelje kozja steza od planine Bukovec čez Lužo in pod Zagorelcem v planino Zapotok. Peta škrbina pelje od iste planine na levi in desni strani Kanje (2036 *m*) tudi v Zapotok. Z iste planine čez Rušo in čez Škrbino se pride v planino nad Sočo. Vsi ti prehodi so, kakor rečeno, hude ture.

Edini pravi dohod v Bavšico je od Kluž. Odtod pelje kolovoz do prve hiše v Bavšici, potem dobro izhojena steza v Srednjo Bavšico (711 *m*), od tam naprej pa so le planinske steze.

Bavšica ima malo vode. Iz Bale pod Logmi priteče Lipnica le ob prelijalica ali kadar je sneg odjužen. Pod planino Bukovec leži večni plaz, izpod katerega teče Kópica. Le-ta ponikne takoj, ko pride v prod podanka Bavšice. Ob večjem deževju Lipnica in Kópica narasteta tako, da preplavita Srednjo Bavšico. Večkrat naneseta

toliko produ po travnikih, da je uničen pridelek za mnogo let. Kakor pripovedujejo, je imela Bavšica in Bavško gorovje nekdanj plodna tla. Posebno pobočje desne strani je imelo bogate pašnike. Lastna imena še sedaj to pričajo: Dvojni Lepoči, t. j. lepi pašnik, Mesnova Glava in Konjska Škrbina kažejo na to, da so bile tam trate, da so se ondu pasli konji in da so rastle visoki macesni. Stari pastirji še vedó, da so gonili konje čez Balo, Jézerico, Prévale do Lánževice in od tam po Razóru pod Mórež. Morala je torej biti zdržema mehka ruša. Sedaj so za macesni le sledovi močnih korenin in pod Konjsko Škrbino se najdevajo še obeljene konjske kosti.

Bala z obema pobočjema je danes pristopna le drobnici. Prst se je ponorila med poklinami in votlinami škrapljastega kamenja. Le okoli vrhov in po hrbtu pogorja raste gosta, visoka trava, da bi se lahko sekla, polna cvetic (dišeči mišelj = murka, jaščerica = umbelifera z grenko zdravilno korenino, in žolti košutnik). Nekdanj, dokler se je drobnica pasla tudi po vrhovih, je bilo polno očnic. Danes so le še redke. Gozd, kolikor ga je, je reven, rastejo le čvrstaste bukve. Lep gozd je še na Izgori (Himmelberg) nad Klužami. To je erarski gozd, katerega gozdarji zvesto čuvajo.

Bavšica mora biti votla. Zato nima studencev. Le doli pod Stadorjem je eden, precej reven, nekaj močnejših je v Srednji Bavšici. Ob točki 1404 *m* je bilo nekdanj jezero; Bavškarji ga imajo še v spominu. Izginilo je že zdavnaj med skalovjem. Posebno jasno dokazuje, da stoji Bavšica nad votlinami, edini iztok v Koritnico, Šumnik, pač iz Šumnik. Ta izvira pod točko 719 *m*, kjer stoji križ Na Poklonu. Šumnik je močan potok, vedno čist, a presihava, — dokaz, da prihaja iz podzemeljskega jezera.

Tudi v Srednji Bavšici kaže lega skalovja po dolini, da je od gorskih podorov. Ravno nad hišo Ivana Mlekuža št. 4 je kamenje tako nametano, da se mora sklepati, da ni od plazu z vrha, marveč je sesut hrib. Med zrušenino izvira najmočnejši studenec cele Bavšice, ki se pa takoj izgubi med kamenjem. Pod isto hišo kraj travnika ležibolvan, izpod katerega prihaja leden veter. Posestniki hiše št. 4 nosijo tja maslo hladit. Ako se vtakne roka v votlino, se prav čuti mraz.

Ves dohodek Bavškarjev je danes od drobnice. Polja imajo malo, ker je svet sama puhlica. Pridelajo nekaj krompirja, fižola in kaj drobnega sirka. Bavškarji si drže po eno, kvečjemu po dveje krav za življenske potrebe; ves drugi dohodek je od ovac in kozá. Odkar so koze prepovedane, je velik del dohodka odpadel, in mladi Bavškarji, ženske in moški, gredo vsi v svet po zaslužku. Mlada

Mlekuževa Mica mi je tožila, kako bi rada delala doma, pa ima kaj le čez poletje, dokler spravljajo seno. Pozimi mora hočešnočeš v Trst služiti. Vsako posestvo v Bavšici je le za enega iz družine. Ostali otroci morajo proč. Bavšica je živela vedno sama zase. Posestniki so pridni in trezni delavci, ali tudi tukaj peša rod vsled izseljevanja.

Lov v Bavšici ni posebno bogat. Malo divjačine uničuje preobilica lisic, divje koze pa se drže bolj Loške in Trentarske strani. Le na Pihavcu jih je nekaj.

Nastanil sem se v hiši Ivana Mlekuža, po domače pri Matiji; krepek, visok mož 55 let, jako inteligenčen. Izučil je sam svoje otroke čitati in pisati, tekom dolgih zimskih dni, ko dremlje vsa Bavšica pod snegom. Tudi on je bil v mladih letih v nemških rudnikih, in podzemski strela je tudi njega zadela, tako da mu je ošibel vid in je bil prisiljen vrniti se v domovino. Pravi, da je od takrat močno ošibel na životu, dasi je z menoj delal težke ture od zjutraj rana do opoldne, popoldne je pa nosil s travnika še cele stote sena. En sam dan — za počitek — je znosil 36 bremen in to po lestvah kake štiri metre visoko na svisli! Imel sem prav udobno prebivališče, ker hranijo v šolski sobi posteljo za potovalnega učitelja.

Dne 28. julija 1910 sem odkorakal iz Bovca po 9. uri s precej težko prtljago. Imel sem na hrbtu 17 *kg*, t. j. turistno opravo, nekoliko preobleke in brašna za daljši čas. Vedel sem, da v Bavšici ni dobiti drugega nego mleka in polente, in mislil sem se nastaniti za toliko časa, dokler ne obidem vseh značilnih gorá.

Iz Bovca do Kluž se pride zlahka tudi s takim bremenom v treh četrtilih ure. Bolj počasi se hodi od prve hiše naprej vkreber do Poklona (719 *m*). Zad za prvo Bavško hišo imajo vojaki svoje strelišče. Streljajo z levega brega čez potok Šumnik in čez edino pot v Bavšico proti sesutinam pod Izgoro. Kadar streljajo, je seveda pot zastražena, in ko se hoče mimo, dá vojaška straža znamenje, poveljnik ustavi streljanje ter zakriči: »marschieren!« Za tvojim hrbtom pa se, komaj si mimo, zopet začne pokanje. Seveda se tudi drobnica ondukaj ne more pasti, in zato mora vojaški erar dotičnega posestnika odškodovati. Plačuje pa po 30 K na leto!

Za Poklonom sledi zelena Srednja Bavšica, za njo ozadje Trentskih mejnih gorá, v ospredju Črni Vrh. Do Mlekuža sem jo primahal optav, vsega v poldrugi uri. Gospodar sam je bil brž pripravljen, služiti mi za spremljevalca; in tako sva se domenila, da pojdeva drugi dan na Vrh Krnice (2235 *m*). (Dalje prih.)

Slovstvo.

Planinski koledar izide za leto 1912 že meseca januarja. Ker so mnogi tako željo izrekli, se mora vozni red opustiti in se bode plačnikom z drugim nadomestil. —

Vsi oni, ki še za leto 1910 ali 1911 niso plačali malega zneska, se s tem najvljudneje prosijo, naj ga kmalu poravnajo, da se z opominjanjem izdajatelju ne napravijo novi stroški in nepotrebno delo.

Naše slike.

a) *Velo Polje — Triglav* (2863 m). Visoko gori pod Triglavom, obdana na vseh straneh po nebotičnih vrhovih, leži v razsežni kotlini najmičnejša naša planina — Velo Polje (1693 m), združena z manjšim, nekoliko nižjim Malim Poljem. Tu dol je še vse zeleno, po prijazni ravnici se pase številna čeda goveje živine, ob sklepu proti Triglavu je več starih pastirskih koč in nov, zidan pastirski stan (mlekarna); več studencev žubori izpod skalovja in namaka to rodovitno, sredi kamenitih puščav ležečo oazo. A velika ji preti nevarnost: izpod Triglava in Mišeljega Vrha prihajajoči hudourniki že zasipljejo gorenji del dolinice. Zato se je tam za obrambo postavil trden visok kamenit jez. Upajmo, da se ohrani v zelenju in cvetu ta pravi planinski raj. — Slika, ki nam jo je prepustil v tujini bivajoč ljubitelj naših gorá, nudi baš pogled na pastirski stan in nekaj že po pesku zasuti sklep Velega Polja; najjasnejše pa je izražen tik iznad Velega Polja dvigajoči se ogromni masiv kralja Triglava.

b) *Velo Polje — Tosec* (2275 m). Pestra slika, ki nam živo predočuje spodaj tratine Velega Polja, zgoraj pa silne skalne skladove širokega Tosca (Tolstca), navpik dvigajoče se iznad zgornjih obronkov Velega Polja. Ta slika pa ima že tudi nekaj zgodovinskega pomena; kajti spodaj sredi ravnice vidimo še lično staro Vodnikovo Kočo, ki pa je danes iz prometnih ozirov prestavljena v višino nad Velim Poljem: na vrh temnega roba pod Toscem, kjer vodi nova pot na Triglav in je tudi prehod čez sedlo Vratca v Krmo. T.

c) V tekstu: *Eismeer* (str. 211), *Berglühütte* (str. 213).

Obzor.

Od Radovljiške podružnice. — Uspeh veselice, ki jo je bila podružnica priredila v poletju na lepem vrtu gostilne »Triglav« v Lescah, je bil s podporo sodelujočih gospá in gospodičen vsestranski, za kar gre izrecna zahvala odboru, posebno pa triperesni deteljici — marljivemu predsedniku L. Fürsagerju, blagajniku Chladeku in tajniku Kušarju. — Gmotni uspeh je jako zadovoljiv; kajti čistega dobička je prinesla veselica 370 K.

Vilfanovo Kočo na Begunjščici je obiskalo v pretečeni seziji 240 turistov in turistinj. Koča se je zatvorila dne 24. septembra. Ključ se sedaj dobi pri načelniku podružnice, g. L. Fürsagerju v Radovljici.

O Selški podružnici »Slov. Planinskega Društva«. — Ta podružnica poroča: Tura: 1. Sorica-Petrobrdo-Podbrdo se je iz Sorice markirala; 2. obnove se je markacija Sorica-Bohinj; ture: 3. Česnjica-Ratitovec 4. Ratitovec-Ravne-Sorica se bodo markirale spomladi, tako tudi 5. Petrobrdo-Porezen in Davča-Porezen.

Blizu Podbrda na steni Turškega Križa se je napravil napis: »Turški Križ« in se je križ tudi okviril.

Podružnica je priredila 13. avgusta planinsko veselico v Sorici. V znani zabavni obliki je predaval prof. J. Mlakar iz Ljubljane o potrebni opravi pravega hribolazca; Selški pevski zbor nam je zapel več lepo ubranih planinskih pesmij. Kljub neugodnemu vremenu se je bilo zbralo več gostov iz Selške Doline in Podbrda. Dohodki veselice so namenjeni za zidavo nove planinske koče na Ratitovcu.

»Glorija na Triglavu«. — K temu članku v naši zadnji številki poroča F. Koschier, učitelj v Velikovcu: To prikazen sem občudoval tudi jaz s tovariši pred dvema letoma, ko smo hodili po grebenu od Kadilnikove Koče na Jepo (Mittagskogel); drugo pot pa vrh Prisojnika (vselej meseca avgusta okrog 8. ure).

Društveni vestnik.

Umrli člani. — Umrli sta člana Osrednjega društva gospoda France Podboj, c. kr. poštni uradnik v Ljubljani in Janko Colnar, uradnik Mestne hranilnice v Ljubljani. — Milan Detiček, notarski kandidat v Celju, je dne 9. oktobra umrl. Bil je član »Savinjske podružnice S. P. D.« in je rad potoval po naših planinah, posebno v Logarsko Dolino in na Okrešelj. N. v m. p.! — Vavken Janko, tajnik »Južnoštajerske hranilnice« v Celju, je dne 3. oktobra umrl. Truplo so 5. okt. prepeljali iz Narodnega Doma na kolodvor in potem v Cerklje. Pogreba se je udeležila velika množica. Rajni je služboval 20 let pri hranilnici in je mislil iti meseca oktobra v pokoj. Bil je zvest podpornik in član vseh narodnih društev, tako tudi »Savinjske podružnice S. P. D.« od l. 1898. — Tudi dr. Jos. Vošnjak (v Slov. Bistrici) je umrl, a on ostane neumrl. — Ohranimo vsem blag spomin!

Zbor delegatov. — Osrednji odbor S. P. D. sklicuje v zmislu odobrenih novih društvenih pravil (§ 40) zbor delegatov na dan 1. novembra 1911, ob polu 5. uri popoldne v restavraciji »Narodnega Doma« v Ljubljani.

Dnevni red: 1. Volitev 6 poverjenikov podružnic za vstop v osrednji odbor (§ 11 b pravil). 2. Določitev načrta društvenega delovanja. 3. Nasveti glede delovanja in razmerja podružnic. 4. Raznoterosti. — Vsak delegat naj zanesljivo prinese s seboj 1 izvod svojih podružničnih pravil.

Novi člani. — Cerkljanske podružnice: g. Štravs Ivan v Dol. Logatcu.

Savinjske podružnice: g. Dr. Josip Rakež, zdravnik, Šmarje pri Jelšah.

Soške podružnice: g. Grom Srečko, c. in kr. poročnik v Tolminu.

Vsebinska: Janko Mlakar: Jungrau in še marsikaj. (Str. 209.) — France Jauh: Slovenci v Ameriki. (Str. 215.) — Dr. Henrik Tuma: Kaninska in Mangrtška skupina. (Str. 218.) — Slojstvo: Planinski ko edar. (Str. 223.) — Naše slike: Velo Polje — Triglav, Velo Polje — Tosec. (Str. 223), 2 k članu g. Mlakarja. — Obzor: Od Radovljanske podružnice. Vilfanovo Kočo. (Str. 223), Selški podružnici. Slov. Planinskega Društva. »Glorija na Triglavu«. (Str. 224.) — Društveni vestnik: Umrli člani, (Str. 224), Zbor delegatov, Umrli člani. (Str. 224.) — Priloga: 1 obris k članku g. dr. Tume. (str. 221).

